

O‘QUVCHI-QIZLARNI RUHIY HOLATINI TO‘G‘RI BAHOLASH HAMDA TA‘LIM TARBIYA BERISHNING O‘ZIGA XOS USULLARI

Pardayeva Nasiba Dastonovna
Navoiy viloyati Zarafshon shahar
MMTBga qarashli 6-umumiy o‘rta
ta‘lim maktabi amaliyotchi psixologi

ANNOTATSIYA

Mazkur maqolada o‘quvchi-qizlarning ruhiy holatini to‘g‘ri baholashning psixologik asoslari hamda ularga ta‘lim-tarbiya berishning o‘ziga xos xususiyatlari yoritilgan. Shuningdek, qizlarning yosh va individual rivojlanish jihatlari, emotsional holatini aniqlash usullari hamda samarali pedagogik yondashuvlar tahlil qilingan.

Kalit so‘zlar: o‘quvchi-qizlar, ruhiy holat, psixologik diagnostika, emotsional rivojlanish, tarbiya, pedagogik yondashuv, psixologik yordam, motivatsiya, muloqot, shaxs rivojlanishi.

KIRISH

Ta‘lim tizimida o‘quvchi-qizlarning har tomonlama barkamol shaxs sifatida shakllanishi muhim vazifalardan biri hisoblanadi. Qizlarning ruhiy holatini to‘g‘ri baholash va ularga mos pedagogik yondashuvlarni qo‘llash ularning bilim olishga bo‘lgan qiziqishini oshirish, ijtimoiy faolligini rivojlantirish hamda ma‘naviy kamolotini ta‘minlashda muhim ahamiyat kasb etadi. O‘quvchi-qizlarning ruhiy rivojlanishi yosh davrlariga xos bo‘lgan psixologik o‘zgarishlar bilan chambarchas bog‘liq. Ayniqsa, o‘smirlik davrida emotsional ta‘sirchanlik, o‘zini anglashga intilish, o‘ziga baho berish va ijtimoiy munosabatlarga bo‘lgan ehtiyoj kuchayadi. Shu sababli qizlarning ruhiy holatini baholashda ularning yosh va individual xususiyatlarini hisobga olish zarur.

Ruhiy holatni to‘g‘ri baholash psixologik kuzatish, suhbat, anketa, test va diagnostik metodlar yordamida amalga oshiriladi. Ushbu usullar orqali o‘quvchi-qizlarning emotsional holati, o‘ziga bo‘lgan munosabati, tengdoshlari va kattalar bilan muloqot xususiyatlari aniqlanadi. Olingan ma‘lumotlar asosida individual yondashuvni tashkil etish imkoniyati yaratiladi. Qizlarda ruhiy holatning o‘zgarishiga oilaviy muhit, tengdoshlar bilan munosabatlar, ta‘lim jarayoni va ijtimoiy omillar ta‘sir ko‘rsatadi. Oiladagi mehr-muhabbat, qo‘llab-quvvatlash va sog‘lom muloqot qizlarning emotsional barqarorligini ta‘minlaydi. Aksincha, oilaviy nizolar va e‘tiborsizlik turli psixologik muammolarga sabab bo‘lishi mumkin.

Ta‘lim-tarbiya jarayonida o‘quvchi-qizlarga individual yondashuv muhim ahamiyatga ega. Pedagoglar qizlarning qiziqishlari, ehtiyojlari va qobiliyatlarini

inobatga olgan holda ta'lim berishlari lozim. Rag'batlantirish, qo'llab-quvvatlash va muvaffaqiyatga yo'naltirish orqali ularda o'ziga bo'lgan ishonchni mustahkamlash mumkin.

Qizlarni tarbiyalashda ma'naviy-axloqiy qadriyatlarni shakllantirish alohida o'rin tutadi. Ularda odob-axloq, mas'uliyat, mehnatsevarlik, vatanparvarlik va insonparvarlik kabi fazilatlarni rivojlantirish kelajakda yetuk shaxs bo'lib kamol topishlariga xizmat qiladi. Bunda oila va maktabning hamkorligi muhim ahamiyat kasb etadi. Maktab psixologi tomonidan tashkil etiladigan treninglar, psixologik mashg'ulotlar va individual maslahatlar qizlarning ruhiy salomatligini mustahkamlashga yordam beradi. Ayniqsa, o'ziga bo'lgan ishonchni oshirish, stressni boshqarish va muloqot ko'nikmalarini rivojlantirishga qaratilgan mashg'ulotlar samarali natija beradi.

Zamonaviy axborot makonida qizlarni salbiy axborotlar ta'siridan himoya qilish va ularda media madaniyatni shakllantirish ham dolzarb vazifalardan biridir. Internet va ijtimoiy tarmoqlardan oqilona foydalanishga o'rgatish ularning ruhiy salomatligini saqlashga yordam beradi. Bugun biz o'zbeklar ulug' bir millat bo'lib tiklanish, vatanimiz qudratini oshirib, buyuk kelajak yaratish imkoniga ega bo'ldik. Bu shu vatanda yashayotgan har bir inson zimmasiga tarixiy burch va mas'uliyat yuklaydi. Avvalo, biz har birimiz shu mas'uliyatni anglamog'imiz va uning qudratini his etmog'imiz kerak. Bu ulug' vazifaning zamirida tarbiya yotadi. Ayol esa tarbiyachidir. U nafaqat bolalarning balki erkaklarning ham tarbiyachisidir. Donishmandlar "Har qanday buyuk shaxs ortida ayol turadi", deb aytgan hikmat bejiz emas. Bu borada Payg'ambarimiz hadislarida ham "Har bir erkak xotining dinidadur", – deb ta'kidlanadi. Xalqimizda "Yaxshi xotin o'zdiradi, yomon xotin to'zdiradi", "Erni er qiladigan ham xotin, qaro er qiladigan ham xotin" degan maqollar bejiz aytilmagan. Bu hikmatli so'zlar zamiridagi haqiqatni dastlab ayollarning o'zlari mag'zini chaqib, bu ulkan mas'uliyatni anglab yetishlari kerak. Erkaklar oilani boqish va boshqarishni yana o'z yelkalariga olib oilada bolalarga ayol, mehri-muhabbatidan qoniqib yashashlari uchun imkon yaratib berishlari lozim. Hukumat va jamiyat esa ayollarga millatning tarbiyachilari, deb qarab ularni ham moddiy, ham ma'naviy tomondan ijtimoiy himoya eta olsagina, biz zimmamizdagi ulug' vazifani ko'ngildagidek ado etgan bo'lamiz.

Qiz bolalar tarbiyasi masalasi qadim zamonlardan buyon insoniyat taraqqiyotining muhim omillaridan biri sifatida e'tirof etib kelinadi. Tarixiy manbalarda ayolning jamiyat va oiladagi o'rni, uning ma'naviy kamoloti hamda farzand tarbiyasidagi mas'uliyati haqida ko'plab qimmatli fikrlar uchraydi. Xususan, qadimgi sharq tafakkuri, diniy va ma'naviy manbalarda ayolning oiladagi mavqei, odob-axloqi va tarbiyadagi ahamiyati alohida ta'kidlangan.

Har bir jamiyatning kelajagi yosh avlodning qanday tarbiya topishiga bog'liq. Shu sababli farzand tarbiyasi barcha davrlarda dolzarb masala bo'lib kelgan. Ayniqsa, qiz bolalarning ma'naviy, axloqiy va intellektual jihatdan yetuk bo'lib voyaga yetishi jamiyat taraqqiyotining muhim shartlaridan biridir. Chunki bugungi qizlar ertangi kunning onalari, murabbiylari va jamiyatning faol a'zolari hisoblanadi.

Mamlakatimizda yoshlarning har tomonlama rivojlanishi, sifatli ta'lim olishi, kasb egallashi va o'z salohiyatini namoyon etishi uchun keng imkoniyatlar yaratilmoqda. Bunday sharoitda qizlarning ham bilimli, mustaqil fikrlaydigan, milliy va umuminsoniy qadriyatlarni qadrlaydigan shaxslar sifatida shakllanishi muhim ahamiyat kasb etadi.

Oilada qiz bolaga beriladigan tarbiya uning kelajakdagi hayot yo'lini belgilaydi. Ota-ona o'z xulqi, muomalasi va hayot tarzi bilan farzandlariga namuna bo'lishi kerak. Qizlarda hurmat, mas'uliyat, mehnatsevarlik, sabr-toqat, tejamkorlik, mehr-oqibat kabi fazilatlarni shakllantirish oiladagi tarbiyaning asosiy vazifalaridan sanaladi.

Qizlarni tarbiyalash jarayonida ularning qiziqishlari va qobiliyatlarini qo'llab-quvvatlash, kitobxonlikka, san'at va adabiyotga mehr uyg'otish, mustaqil fikrlashga o'rgatish muhimdir. Shuningdek, ularga milliy urf-odatlar, an'analar va oilaviy qadriyatlar mazmunini tushuntirish, jamiyatdagi o'rni va mas'uliyati haqida to'g'ri tasavvur berib borish zarur.

Bundan tashqari, qizlarning zamonaviy bilim va ko'nikmalarga ega bo'lishlari ham talab etiladi. Ular ona tilini mukammal bilishi, matematik savodxonlikka ega bo'lishi, sog'lom turmush tarzi va tibbiy bilimlarning boshlang'ich asoslarini o'zlashtirishi lozim. Bunday bilim va ko'nikmalar qizlarning hayotda o'z o'rnini topishiga, jamiyatda faol ishtirok etishiga xizmat qiladi. Qiz bolalarning ma'naviy va axloqiy jihatdan barkamol bo'lib ulg'ayishi nafaqat bir oilaning, balki butun jamiyatning ravnaqiga ta'sir ko'rsatadi. Chunki oiladagi sog'lom muhit, farzandlarga berilgan to'g'ri tarbiya kelajak avlodning kamolotini belgilaydi. Shu bois qizlarni milliy qadriyatlarga hurmat ruhida, zamonaviy bilimlar bilan qurollangan, o'z qadr-qimmatini anglaydigan va jamiyatda munosib o'rin egallay oladigan shaxslar sifatida tarbiyalash muhim vazifa hisoblanadi.

XULOSA

O'quvchi-qizlarning ruhiy holatini to'g'ri baholash va ularga mos ta'lim-tarbiya usullarini qo'llash ularning barkamol shaxs sifatida shakllanishida muhim ahamiyatga ega. Psixologik diagnostika, individual yondashuv, ma'naviy tarbiya va oila-maktab hamkorligi qizlarning ruhiy salomatligi hamda ijtimoiy faolligini rivojlantirishga xizmat qiladi. Bu esa kelajakda jamiyatning ma'naviy va intellektual salohiyatini yuksaltirishga zamin yaratadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Karimova V.M. Yosh va pedagogik psixologiya. – Toshkent: O'qituvchi, 2019.

2. G‘oziyev E.G‘. Yosh davrlari psixologiyasi. – Toshkent, 2018.
3. Nishonova Z.T. Bolalar va o‘smirlar psixologiyasi. – Toshkent, 2019.
4. Davletshin M.G. Pedagogik psixologiya. – Toshkent, 2020.
5. Shoumarov G‘.B. Psixologik maslahat asoslari. – Toshkent, 2018.
6. O‘zbekiston Respublikasining “Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonuni. – Toshkent, 2020.
7. O‘zbekiston Respublikasining “Bola huquqlarining kafolatlari to‘g‘risida”gi Qonuni.

